

Застосування режиму відеоконференції у кримінальному судочинстві

Монографія є одним із перших після прийняття КПК України 2012 року спеціальних комплексних досліджень, у якому вирішено наукове завдання щодо застосування режиму відеоконференції у кримінальному судочинстві.

На базі положень загальної теорії кримінального процесуального права та криміналістики, результатів узагальнення та аналізу судової та слідчої практики досліджені теоретико-правові аспекти, процесуальні особливості застосування, процесуальний порядок фіксування та використання результатів відеоконференції у кримінальному провадженні, розроблені практичні рекомендації, а також науково обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення законодавства з питань застосування режиму відеоконференції у кримінальному процесі.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	4
ПЕРЕДМОВА	5
Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ РЕЖИМУ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	9
1.1. Загальна характеристика технічних засобів і технологій під час застосування режиму відеоконференції у кримінальному провадженні	9
1.2. Поняття, підстави та умови проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції у кримінальному судочинстві	31
1.3. Правові основи застосування режиму відеоконференції у кримінальному судочинстві	61
Розділ 2. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ РЕЖИМУ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	75
2.1. Процесуальний порядок застосування режиму відеоконференції під час досудового розслідування	75
2.2. Процесуальний порядок застосування режиму відеоконференції під час судового провадження	100
Розділ 3. ПРОЦЕСУАЛЬНІ УМОВИ ФІКСАЦІЇ ТА ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ У ДОКАЗУВАННІ	133
3.1. Процесуальний порядок фіксації процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції	133
3.2. Критерії допустимості інформації, отриманої із застосуванням відеоконференції	156
ВИСНОВКИ	178

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

- ГПК – Господарський процесуальний кодекс України
- ДСА – Державна судова адміністрація України
- ЄРДР – Єдиний реєстр досудових розслідувань
- ЄСПЛ – Європейський суд з прав людини
- КК – Кримінальний кодекс
- КПК – Кримінальний процесуальний кодекс
- КСУ – Конституційний Суд України
- НП – Національна поліція України
- НСРД – негласні слідчі розшукові дії
- ОБСЕ – Організація з безпеки і співробітництва в Європі
- ООН – Організація об'єднаних націй
- п. – пункт, пункти
- СК – Сімейний кодекс
- СРД – слідчі розшукові дії
- ст. – стаття, статті
- ЦПК – Цивільний процесуальний кодекс України
- ч. – частина, частини

**Незламному українському народові присвячується!
З непохитною вірою у нашу Перемогу та довгоочікуваний мир**

*Чи справді вірив я у перемогу
в такій тяжкій нерівній боротьбі?
Так, вірив я. Найперше вірив – Богу.
І вірив людям. Людям і собі.*

Ліна Костенко

ПЕРЕДМОВА

Науково-технічний прогрес не стоїть на місці, та вже сьогодні у всіх галузях суспільного життя спостерігається стрімкий розвиток та широке використання інноваційних технічних розробок, комп'ютерних, інших електронно-інформаційних та телекомунікаційних технологій, які не оминули і кримінальне судочинство, а їх широке застосування сприяє суттєвому підвищенню його ефективності. Актуальність запровадження в процесуальну діяльність органів досудового розслідування та суду передових технологій, зокрема відеоконференцз'язку, на теперішній час не викликає сумнівів. Нові технології гарантують належні умови фіксування, збереження, поширення й використання інформації, яка відображає процес застосування режиму відеоконференції.

Можливість застосування технічних засобів та технологій під час проведення процесуальних дій в режимі відеоконференції не є абсолютно новою для кримінально-процесуального законодавства України, оскільки і до появи ст. 85–3 КПК України 1960 року та статей 232, 336 КПК України 2012 року вона існувала. Зокрема, ст. 303 КПК України 1960 року дозволяла під час судового засідання допитувати свідків з використанням технічних засобів з іншого

приміщення, у тому числі за межами приміщення суду. Проте через відсутність чіткої правової регламентації процедури та конкретних технічних засобів відеоконференція майже не застосовувалась.

Сьогодні режим відеоконференції (дистанційне кримінальне провадження) при проведенні процесуальних дій використовується майже по всій Україні та має тенденцію до подальшого розповсюдження. Особливо після введення воєнного стану на території України, підхід до проведення кримінального провадження у дистанційному режимі набув особливої актуальності.

Однак, на жаль, в умовах сьогодення процесуальна регламентація проведення процесуальних дій в режимі відеоконференції є фрагментарною та такою, що не відповідає теперішнім потребам. Практика свідчить, що проблема застосування режиму відеоконференції у кримінальному провадженні має не тільки технічну, а й юридичну сторону. Власне через недосконалість нормативного регулювання проведення відеоконференції на практиці виникають труднощі щодо належного її застосування. Наукового дослідження вимагають правові основи застосування зазначеної технології, межі допустимості та порядок її використання у кримінальному судочинстві, а також питання надання юридичної сили даним, що отримані за допомогою режиму відеоконференції.

Не дивлячись на значну кількість наукових праць, присвячених застосуванню відеоконференції, слід зазначити, що не всі її аспекти комплексно досліджені та нормативно врегульовані. Після набрання чинності КПК України 2012 року одними із останніх досліджень, що присвячені проблематиці проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції у кримінальному провадженні є дисертаційні роботи М.І. Смирнова «Особливості надання взаємної правової допомоги у кримінальних справах з використанням методу відеоконференцв'язку» (2005 р.); І.В. Черниченко «Застосування відеоконференції у кримінальному провадженні України» (2015 р.); Н.В. Шульги «Проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції у кримінальному провадженні» (2019 р.), в яких приділено увагу особливостям проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції у кримінальному провадженні та надані практичні

рекомендації щодо вдосконалення правової регламентації та застосування відеоконференції.

Однак потреби правозастосовної практики, прогалини у законодавстві вказують на те, що залишаються питання, які потребують ґрунтовного дослідження та вирішення теоретичних та практичних проблем щодо визначення поняття технічних засобів і технологій, які використовуються під час застосування режиму відеоконференції у кримінальному провадженні; співвідношення підстав та умов проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції; дискусійних проблем щодо законодавчих положень, що регламентують окремі аспекти процесуального порядку застосування режиму відеоконференції; проблем допустимості інформації отриманої із застосуванням режиму відеоконференції у кримінальному провадженні в Україні. Наукового дослідження потребують правові підстави застосування даної технології, межі допустимості та порядок її використання у кримінальному провадженні, а також питання надання юридичної сили відомостям, отриманих шляхом відеоконференції та ін., що обумовило необхідність додаткового, всебічного та науково обґрунтованого дослідження.

Емпіричну базу дослідження склали дані офіційної статистики судової влади України щодо застосування режиму відеоконференції у кримінальному судочинстві, узагальнення судової практики Верховного Суду, рішення Європейського суду з прав людини, дані, отримані на основі узагальнення практики діяльності судів, статистичні дані, що стосуються досліджуваної проблематики, результати опитування 45 суддів, 38 прокурорів, 60 слідчих Національної поліції, 37 адвокатів та власний досвід роботи у практичних підрозділах авторок дослідження.

Монографія є одним із перших після прийняття КПК України 2012 року комплексним науковим дослідженням використання режиму відеоконференції у кримінальному судочинстві та базується на дисертації А. В. Бежанової «Застосування режиму відеоконференції у кримінальному судочинстві».

Низько схиляємо голови та завдячуємо усім, хто на щиті повернувся з цієї страшної війни. За можливість жити і творити дякуємо

ЗСУ та усім, хто сьогодні бореться за наше життя і свободу, завтрашній день, незалежність України на всіх фронтах!

Висловлюємо щиру вдячність за підтримку їх наукових прагнень керівництву Одеського державного університету внутрішніх справ та кафедри кримінального процесу університету.

Окремі слова подяки за доброзичливе наукове ставлення, конструктивну критику, цікаві ідеї та підтримку висловлюємо рецензенткам монографії – докторці юридичних наук, професорці, заслуженому юристу Україні Ірині Гловюк та кандидатці юридичних наук, доцентці Вікторії Рогальській.

Розділ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ РЕЖИМУ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

1.1. Загальна характеристика технічних засобів і технологій під час застосування режиму відеоконференції у кримінальному провадженні

Швидкий розвиток мережевих технологій та телекомунікацій значно розширили можливості використання інформаційно-комунікаційних технологій у всіх сферах суспільного життя, в тому числі й сфері кримінального судочинства. Зростаюча потреба сучасної життєдіяльності суспільства в неперервному обміні інформацією неможлива без застосування інформаційно-комунікаційних технологій, які стали одним з найважливіших показників розвитку стану економіки, якості життя населення, національної безпеки тощо. Широке застосування відповідних технічних засобів і технологій має своїм завданням істотно підвищити ефективність кримінального судочинства.

Одним із стратегічних заходів вирішення завдань кримінального судочинства стало запровадження норм, якими врегульовується можливість проведення у режимі відеоконференції допиту та впізнання під час досудового розслідування (ст. 232 КПК України) і процесуальних дій під час судового провадження в режимі відеоконференції (ст.ст. 336, ч. 3 ст. 351 та ч. 4 ст. 354 КПК України). Проте неоднозначність деяких законодавчих положень чинного КПК України щодо визначення технічних засобів і технологій, за допомогою яких фіксуються хід і результати процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції

у кримінальному судочинстві України, потенційно може призвести до проблеми допустимості використання в сфері кримінального судочинства доказів, отриманих із застосуванням таких технічних засобів. Наукового дослідження потребують правові підстави застосування означених технічних засобів і технологій, межі допустимості та порядок їх використання у кримінальному провадженні.

Таким чином, наявність значної кількості законодавчих новел у регламентації застосуванням режиму відеоконференції, відсутність спеціальних досліджень у цій сфері, необхідність удосконалення кримінально-процесуального законодавства у частині використання технічних засобів і технологій при застосуванні режиму відеоконференції та практики його застосування обумовлюють актуальність цього дослідження.

Застосування технічних засобів і технологій у кримінальному процесі є звичайним явищем, і досягнення науково-технічного прогресу надають можливості використання нових технологій в інтересах кримінального судочинства. КПК України значно розширив можливості проведення процесуальних дій під час досудового розслідування та судового провадження за допомогою сучасних технічних засобів і систем, зокрема, застосування засобів відеозапису (режим відеоконференції). Разом з тим рівень застосування досягнень науки і техніки характеризується істотним розривом між теорією і практикою, недослідженістю проблем всебічного науково-технічного забезпечення кримінального судочинства. З розвитком науково-технічного прогресу зростають можливості криміналістичних (науково-технічних) засобів і методів у розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень¹. До них П.В. Цымбал відносить усі розробки науки і техніки, які сприяють підвищенню рівня і якості виявлення, фіксації, дослідження та використання даних, отриманих за їх допомогою у кримінальному судочинстві, тобто технічні засоби, методи, матеріали, прийоми, методики, способи організації діяльності тощо².

¹ Кобець М.В. Поняття науково-технічного забезпечення у кримінальному судочинстві. *Наука і правоохоронна*. Київ : ДНДІ МВС України, 2013. № 3(21). С. 182.

² Цымбал П.В. Совершенствование использования научно-технических достижений в расследовании преступлений : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Киев, 1992. С. 7.

Дистанційне досудове розслідування та судове провадження передбачає можливість проведення окремих слідчих (розшукових) та процесуальних дій за умов, що учасники таких дій на момент їх проведення перебувають у різних місцях, географічно віддалених одне від одного на відстань, що створює неможливість їх безпосереднього контакту. Проблемним питанням є правильне застосування технічних засобів при проведенні слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції без порушення вимог законодавства, адже це призводить до неможливості використання результатів даних дій як доказів у кримінальному провадженні.¹

В ході проведеного дослідження були виявлені ряд причин, які впливають на ефективність використання науково-технічних досягнень в діяльності правоохоронних органів:

- відсутність належної уваги до питань модернізації служб та підрозділів правоохоронних органів технічними засобами (42 %);
- недостатнє фінансування даної сфери (36 %);
- відсутність фахівців в системі правоохоронних органів (23 %);
- проблематичність використання нових технологій (19 %);
- недовіра до нових технологій в правоохоронних органах (4 %);
- слабка нормативна база і відсутність системного підходу до питань інноваційної модернізації правоохоронних органів (30 %);
- використання пропрієтарного програмного забезпечення², що в свою чергу веде до невиправданих витрат бюджетних коштів, створює проблеми при оптимізації або розширенні функціоналу, вносить плутанину та неоднозначне трактування на право використання в плані ліцензійної чистоти експлуатованого програмного забезпечення, а також проблему боротьби з вірусною активністю в розряд пріоритетних (14 %);

¹ Черниченко І.В. Особливості реалізації окремих засад кримінального провадження України під час застосування відеоконференції. *Часопис Київського університету права*. 2013. Вип. 4. С. 332.

² Пропрієтарне програмне забезпечення (англ. Proprietary software; від proprietary – приватна, патентований, в складі власності і software – програмне забезпечення) – програмне забезпечення, що є приватною власністю авторів або правовласників і не задовольняє критеріям вільного ПЗ (наявності відкритого програмного коду недостатньо). Правовласник пропрієтарного програмного забезпечення зберігає за собою монополію на його використання, копіювання та модифікацію, повністю або в істотних моментах. Зазвичай пропрієтарним називають будь-яке з обмеженим доступом ПЗ.

– значна витратність коштів на використання сучасних технологій (електронних баз даних, програмного забезпечення, оптичних каналів зв'язку, каналів супутникового зв'язку) (64%). Причиною цього є приналежність всіх сучасних систем комерційним організаціям, які самостійно встановлюють ціни за їх закупівлю, оренду та обслуговування.

Це далеко не весь перелік проблем, з якими доводиться стикатися працівникам правоохоронних органів в повсякденній діяльності, однак навіть вони свідчать про складну ситуацію, що складається в галузі застосування науково-технічних досягнень. І не дивлячись на проведену роботу в цій галузі, в епоху високих технологій правоохоронні органи знаходяться на відстаючих позиціях в частині застосування передових методів роботи.

Статтею 232 ч. 3 КПК України передбачено, що у дистанційному досудовому розслідуванні використовуються технічні засоби і технології. Ч. 9 ст. 232 КПК України передбачено, що хід і результати слідчої (розшукової) дії, проведеної у режимі відеоконференції, фіксуються за допомогою технічних засобів відеозапису. Статтею 336 ч. 3 КПК України передбачено, що у дистанційному судовому провадженні, можуть бути застосовані технічні засоби і технології мають забезпечувати належну якість зображення і звуку. Ч. 7 ст. 336 встановлює, що хід і результати процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції, фіксуються за допомогою технічних засобів відеозапису. Усі ці засоби фіксації мають доказове значення.

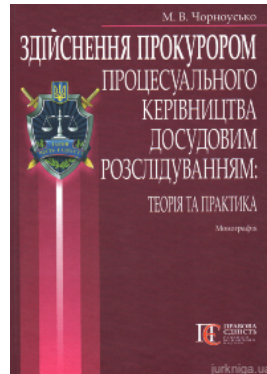
Вивчаючи генезу поняття «технічних засобів і технологій», нами встановлено, що на сьогодні на законодавчому рівні не існує однозначного його визначення. Міжгалузеве використання цього терміну потребує чіткого його формування. Однак лише 12% опитаних працівників правоохоронних органів та суддів також визнають необхідність вирішення проблеми понятійно-структурного характеру щодо термінів: «науково-технічні засоби», «технології» та «технічні засоби».

На сьогоднішній день у наукових працях і законотворчій діяльності до сучасних технічних засобів у кримінальному процесі, як правило, відносять поліграфи, відеоконференцзв'язок (відеозв'язок),

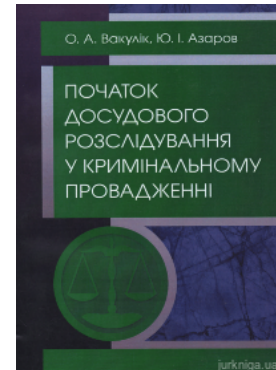
Книги, які можуть вас зацікавити



Адвокатська техніка
(підготовка до процесу
і методики
переконання)



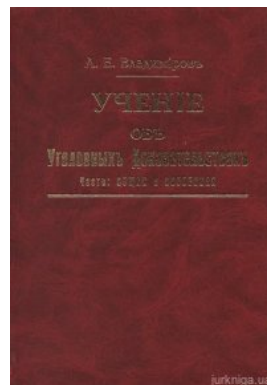
Здійснення прокурором
процесуального
керівництва досудовим
розслідуванням: теорія
та практика



Початок досудового
розслідування у
кримінальному
провадженні



Кримінальний кодекс
України



Вчення про кримінальні
докази. Загальна та
особлива частини.
Репринтне видання.



Забезпечення
відшкодування шкоди
незаконно засудженим
особам

Перейти до галузі права
Кримінальне право та процес



[Перейти на сайт](#) →